

In Leipzig werd de revolutie vreedzaam

Maandagsdemonstraties herdacht met lichtfeest

[Achtergrond](#) - 14 oktober 2019 - Auteur: Hanco Jürgens

In Leipzig vinden ze dat het lot van het DDR-regime in 1989 niet op 9 november in Berlijn maar op 9 oktober in Leipzig werd bezegeld. Toen demonstreerden meer dan 70.000 mensen op de ring van de stad. Door gezamenlijke inspanningen werd het de eerste vreedzame demonstratie in de DDR waarbij de Stasi niet optrad maar afdroop. Sinds 2009 vieren de bewoners van Leipzig dit keerpunt in de geschiedenis van de DDR met een *Lichtfest*. Hanco Jürgens bezocht de herdenking vorige week.

In de lange rij voor de Nikolaikirche vertelt een vrouw trots dat ze precies vijftig jaar geleden in deze kerk is getrouwd. “Het zag er toen wel heel grauw uit”, zegt ze. In 1989 kwam ze er niet vaak meer, en aan het wekelijkse vredesgebed dat in het najaar van 1989 uitgroeide tot steeds grotere demonstraties heeft ze niet deelgenomen. Een man uit München vertelt dat hij de dominee kende die destijds voorging in het vredesgebed. Ook hij was er in 1989 niet bij. “Waar zijn de mensen die er wel bij waren?”, vraag ik. “Er zaten toen 2000 mensen in de kerk, waarvan zo’n 600 actief waren voor de Stasi (*Oost-Duitse geheime dienst, red.*)”, zegt hij. “Ze zijn uit beeld verdwenen”, zegt zij.

In het najaar van 1989 liep het maandagse vredesgebed in de Nikolaikirche steevast uit op demonstraties op de Ring van Leipzig. Ook de grote demonstratie van 9 oktober begon met een vredesgebed. Bij de vredesdienst van vandaag, 9 oktober 2019, zijn bondspresident Steinmeier, de minister-president van Saksen en de burgemeester van Leipzig aanwezig. De kerk is afgeladen vol.

De predikant herinnert aan de angst die de demonstranten hadden voor de zwaailichten van de Volkspolizei, het geluid van hun laarzen en het ritmisch slaan op hun schilden. Die negende oktober bleef hardhandig optreden uit. De dag bracht hoop en burgermoed, zegt de predikant: “Op hoeveel dagen worden bij ons wel niet kransen gelegd om slachtoffers te herdenken? Vandaag is een dag van vreugde.”

Moed kan de Leipzigers niet worden ontzegd. Tijdens de demonstratie op de ring liepen ze gearmd en riepen: 'Wij zijn geen raddraaiers (*Rowdys*)', 'sluit je aan', 'geen geweld, "Gorbi, Gorbi' en 'Wij zijn het volk'. De spanning was groot: een legercommandant had in de Leipziger Volkszeitung aangekondigd dat hij bereid was de 'contrarevolutionaire' activiteiten te stoppen, desnoods gewapenderhand. Twee dagen ervoor, op 7 oktober, was de officiële herdenking van 40 jaar DDR in Berlijn uit de hand gelopen. Daar waren veel mensen, ook toevallige passanten, opgepakt en zonder pardon afgevoerd.

De angst voor een 'Chinese oplossing' was groot. Het politbureau van de DDR had immers de Chinese regering gefeliciteerd met het neerslaan van de studentenprotesten op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing. Zo'n scenario kon zich in Leipzig ook voltrekken. De ziekenhuizen in de wijde omgeving waren voorbereid.

Diverse groepen hadden alles op alles gezet om bloedvergieten te voorkomen. Zes prominente Leipzigers, onder wie dirigent Kurt Masur, riepen samen op tot bedachtzaamheid. Met pamfletten maanden ze de activisten tot kalme. Op een van deze pamfletten stond nadrukkelijk 'Wir sind ein Volk', wijzend op het gezamenlijke belang om deze demonstratie vreedzaam te laten verlopen. Het was de eerste keer dat deze leus werd gebruikt tijdens demonstraties, weliswaar in een andere context dan later het geval was.

In het geheim werden opnames gemaakt van de demonstratie. Hoe de Stasi en de Volkspolizei zouden reageren, bleef tot op het laatste moment ongewis. Vanuit de partijcentrale van de communistische partij SED in Berlijn kwam die avond de order om niet in te grijpen, tenzij de Stasi zelf zou worden aangevallen. De SED-leiding in Leipzig besloot om zich daaraan te houden. De demonstranten liepen zonder enig probleem over de ring en plaatsten kaarsen op de trappen van het hoofdkwartier van de Stasi (het huidige Museum in der runden Ecke).

De SED leed op deze dag een dubbele nederlaag. De demonstranten waren in zo groten getale komen opdagen dat het onmogelijk bleek om ze uit elkaar te spelen.

Net zo belangrijk was dat er in het geheim opnames waren gemaakt die nog dezelfde avond naar West-Duitsland werden gesmokkeld (Lees ook: '[De beelden die de DDR-revolutie veranderden](#)'). De ARD toonde ze de volgende dag. Ook veel DDR-burgers zagen de beelden. Ze zijn doorslaggevend geweest voor de positie van de SED in de laatste dagen voor de val van de Muur.

Dat het een belangrijk keerpunt was, bleek toen Honecker een week later aftrad. Ook volgende demonstraties werden niet meer met geweld verhinderd. Zo vond de grootste demonstratie in de geschiedenis van de DDR, op 4 november in Berlijn, onder een heel ander gesternte plaats. De toespraken werden zelfs live uitgezonden op de DDR- televisie.

Waxinelichtjes

In Leipzig vieren ze de dag dat het regime boog met een officiële plechtigheid in het concertgebouw Gewandhaus, het vredesgebed in de Nikolaikirche en een wandeling over de ring. De deelnemers aan deze wandeling, veel jongeren en gezinnen, hebben plastic bekertjes met een waxinelichtje in de hand. Het verwijst naar de kaarsen die op 9 oktober 1989 op de trappen van het Stasi-gebouw waren neergezet. Dit jaar lopen meer dan 75.000 mensen mee, in de stromende regen. Op het grote plein, de Augustusplatz, zetten de deelnemers hun bekertjes met kaarsen op speciaal daarvoor gemaakte tafels in de vorm van 'Leipzig 1989'. Een indrukwekkende lichtzee.

De gedenkdag in Leipzig is veel kleiner van opzet dan de jaarlijkse viering van de val van de Muur in Berlijn. Maar juist in deze eenvoud schuilt de kracht. Het

gevoel van saamhorigheid tijdens deze wandeling kan niet snel worden weggenomen, ook niet door de aanslag bij een synagoge, die middag in Halle, niet ver van Leipzig. Het bericht maakt indruk op de deelnemers, die de vrijheid vieren. De veiligheidsmaatregelen in Leipzig zijn zichtbaar groot.

Steen des aanstoots was Gregor Gysi

Aan de vooravond van het *Lichtfest* was een fel debat ontstaan over de vraag wie wel en wie niet mocht spreken op deze dag. Steen des aanstoots was de uitnodiging aan Gregor Gysi, bekend politicus van Die Linke, om voorafgaand aan een klassiek concert te spreken in de Peterskirche. Meer dan vierhonderd oud-dissidenten ('*Bürgerrechtler*') waren verontwaardigd omdat Gysi lid is geweest van de SED, de communistische partij van de DDR. Vlak na de val van de Muur werd hij zelfs voorzitter van deze partij. De dissidenten vreesden een vergoelijking van het DDR-regime.

En inderdaad [spreekt Gysi in de Peterskirche](#) ook over positieve aspecten van de DDR, waar volgens hem te weinig oog voor is, zoals gelijke kansen in het onderwijs, gelijkblijvende huren en het uitblijven van plotselinge prijsverhogingen of ontslagen.

'Met geen woord lezen we over hoe de partijleden de DDR schaamteloos hebben leeggeroofd'

In reactie hierop neemt dissidente Freya Klier tijdens de [officiële plechtigheid](#) in het Gewandhaus hard stelling tegen iedere vorm van mooipraterij. [Haar rede](#), en [die van bondspresident Steinmeier](#), wordt live uitgezonden op de ZDF. Klier spreekt over het brutale geweld van politie en leger tijdens de viering van de veertigste verjaardag van de DDR en over de grove wijze waarop partijleden na de val van de Muur zichzelf verrijkten ten koste van gewone burgers: "Met geen woord lezen we in ook maar een van hun anti-Westerse klaagschriften over hoe zij de DDR schaamteloos hebben leeggeroofd."

Klier benadrukt het belang van wat zij het elfde gebod noemt: "Blijf herinneren." Op 9 oktober doen velen dat met haar. Zo staat er op de markt van Leipzig een Zeitzeugen-Mobil waar burgers hun persoonlijke verhalen vertellen om vast te leggen voor latere generaties. De medewerkers van het Mobil kunnen het grote aanbod niet aan. De interesse van de mensen in Leipzig om hun ervaringen van 1989 te delen is te groot.

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/33804/in-leipzig-werd-de-revolutie-vreedzaam>